

Yeni Türkiye
Hakikatsiz Siyaset
Soylu Yalan

Editör: Betül Yarar

Bu kitabın yayın hakkı PHOENİX YAYINEVİ'ne aittir. Yayınevinin ve yayıncısının yazılı izni alınmaksızın kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz, hiçbir şekilde kopyalanamaz, çoğaltılamaz ve yayınlanamaz.

Yeni Türkiye, Hakikatsiz Siyaset, Soylu Yalan

Editör: Betül Yarar

Kapak Tasarımı ve Sayfa Düzeni: Nuray Özipek

©Phoenix Yayınevi Tüm Hakları Saklıdır.

Aralık 2018, Ankara

ISBN No: 978-605-9801-87-4

Phoenix Yayınevi-Ünal Sevindik

Yayıncı Sertifika No: 11003

Şehit Adem Yavuz Sok. Hitit Apt. 14/1

Kızılay/Ankara

Tel: 0 (312) 419 97 81 pbx

Faks: 0 (312) 419 16 11

e-posta: info@phoenixkitap.com

http://www.phoenixyayinevi.com

Baskı:

Desen Ofset A. Ş.

Sertifika No: 11289

Birlik Mah. 448. Cad. 476. Sk. No: 2

Çankaya/Ankara Tel: 0 (312) 496 43 43

Dağıtım:

Siyasal Kitabevi

Şehit Adem Yavuz Sok. Hitit Apt. 14/1

Kızılay-Ankara

Tel: 0 (312) 419 97 81 pbx

Faks: 0 (312) 419 16 11

e-posta: info@siyasalkitap.com

http://www.siyasalkitap.com

Yeni Türkiye
Hakikatsiz Siyaset
Soylu Yalan

Editör: Betül Yarar

Konuralp İren'in anısına, tüm kalbimizle...

İçindekiler

Önsöz ve Teşekkür 9

Giriş Vasatın Ötesinde “Yalan, Hakikat ve Siyaset” 15
Betül Yarar

BÜYÜK YALANLAR ÜZERİNE GÜÇLÜ FİKİRLER

Modern Yalanın Siyasal İşlevi 43
Alexandra Koyré (Çeviri: Tuncay Şur)

**Psödoloji: Derrida'nın Arendt ve Siyasette Yalan
Söylemek Üzerine Görüşleri..... 59**
Martin Jay (Çeviri: Pınar Karababa Kayalığıl)

Filozofun Acı İlacı Soylu Yalan 87
Önder Özden

Politik Bir Erdem Olarak Parrhesia 119
Nazile Kalaycı

TÜRKİYE'NİN SİYASAL KÜLTÜRÜ: YALAN DÜNYA,
HAKİKATİN ARDINDAKİ SİYASET

**Yalan, İktidar ve Muhalif Siyaset: Arendt ve Derrida Üzerinden
Bazı Değerlendirmeler 141**
Alev Özkazanç

**Hakikatin Kendinden Menkul Bir Enerjisi Yoktur, Hakikati
Savunmak Gerekir 177**
Ahmet Murat Aytaç

**Post-Totaliter, Post-Olgusal Dönemde Güpegündüz
Yalan Söylemek 209**
Zeynep Gambetti

KUYRUKLU YALANLARA KARŞI HAKİKATİ SÖYLEMEK

Ulusal Arşiv ve Yalan 235
Barış Kılıçbay

**Sıradanlaşan Savaş: Sansürden Teşhire Savaş
Hakikatleri/Görselleri 255**
Betül Yarar ve Tuncay Şur

**Yalan, Haber ve Siyaset: 2017 Anayasa Değişikliği Referandumu
Sürecinde Medya 285**
Ece Algan ve Dağhan Irak

**Türkiye'de Akademi, "Suça Ortak Olmamak" ve
"Doğruyu Söyleme Cesareti" 311**
Engin Sustam (Çeviri: Melike Giray)

Yazarların Özgeçmişleri 347

Önsöz ve Teşekkür

Demokratik kurumlara, hukuka, akademiye ve basına olan inancımızın ve bunların apaçık gerçekler yoluyla, yaratıcılıkta sınır tanımayan siyasal fantezilere karşı direnebileceğine dair güvenimizin derinden sarsıldığı ve bizi bir gerçeklik yitimi duygusuna, hatta tehlikeli biçimde nihilizme sürüklediği günlerden geçiyoruz. Ortadoğu'da ve ülkemizde devam eden savaş koşullarının, göçe ve göçmenlere karşı korkular yoluyla tüm dünyaya yayılan şiddetin ve otoriterleşme dalgasının bu duygularımız üzerinde olağan üstü etkisi var. Türkiye gibi coğrafyalarda çok daha acı biçimde deneyimlenen bu süreçte bizler, kafasına kurşun sıkılan çocuğun Vietnam Savaşı'ndaki görüntüsünü aşan yeni şiddet biçimleriyle karşılaştık. Domuz bağıyla bağlanıp diri diri gömülen insanlar, kafası kesilen gazetecilerin sosyal medyadaki fotoğrafları ve kesik kafalarla ellerinde dolaşan IŞİD militanlarının gibi vahşi anlatılara ve görüntülere, çocuğunun ölüsünü gömemeyip buzdolabında saklayan ailelerin trajik hikâyelerine tanıklık ettik. Üstelik tüm bunları sıradan hayatlarımız devam ederken ve onun olağan bir parçasıymışçasına yaşamak zorunda kaldık. Şiddet, yalanı sıradanlaştıran ve neyin gerçek neyin yalan olduğunu giderek

daha fazla belirsizleştiren koskoca bir siyaset makinesinin en etkili parçasına dönüştü günümüzde. Elinizdeki bu kitap travmatik deneyimlerden geçmiş bir toplumda siyasal ilişkilere bakmak ve onu anlamak için yeni bir pencere açmaya çalışacak. Temel konusu eski de olsa ona bugünün koşullarından yeniden ışık tutmaya çalışacak: Yalan ve hakikat arasında salınan siyasetin bu gerilimden payına neler düştüğü Türkiye koşullarından örneklerle farklı görüşler temelinde tartışılacak.

Türkiye özellikle 15 Temmuz darbe girişiminden sonra daha da belirginleşen yeni bir siyasal sürece girdi. Aslında bu kitabı derlemeye yönelik ilk girişimlerimiz başladığında, Yeni Türkiye bağlamı henüz bu kadar belirginleşmemişti. Bu derlemeyi ilk planladığımız dönemde 15 Temmuz darbe girişimi olmamış, Suruç bombalaması, Ankara Garı önünde gerçekleştirilen Barış mitingi katliamı, sonra ardı arkası kesilmeyen bombalama olayları henüz yaşanmamıştı. 12 Ocak 2016 tarihinde yayınlanan "Bu Suça Ortak Olmayacağız" başlıklı barış bildirisi bile henüz yayımlanmamıştı ki bildiğiniz gibi bu bildiri yayımlanır yayımlanmaz bildiriye imza atan akademisyenlerin inanılmaz bir baskıya ve saldırıya uğradığı bir dönem başladı. 15 Temmuz başarısız darbe girişimi ise zaten başlamış olan otoriterleşme sürecinin açıkça ilan edilmesine ve güçlenmesine olanak verdi. Yayımlanan birkaç KHK ile birkaç ay içinde binlerce kişinin işsiz bırakıldığı, akademi ve özgün eğitim kurumlarından tasfiye edildiği, ülkenin resmi kurumlarının hukuksuz yöntemlerle belli bir kalıba sokulmaya çalışıldığı ve tüm bunlar yapılırken bir yandan da darbelerin eleştirilip neoliberal demokrasi oyununun oynanmaya devam edildiği siyasi koşullar içinden geçtik ve bu süreç günümüzde de devam ediyor. Benim ve tüm yazarlarımızın yaşamının farklı biçim ve düzeylerde bir sarsıntı geçirdiği bu günlerde, bizler için çalışmalarımıza odaklanmak ve yazmak epey zor oldu. Kendi adıma bu "meşakkatli" konuyu tüm sıcaklığıyla yaşarken yazmanın ve yazdıklarımı yaşadıklarım ile sürekli tartma-

nın ayrı bir yorgunluğa neden olduğunu itiraf etmeliyim. Ama başardık ve şu anda bu kitap elinizde.

Özellikle akdeminin tarihsel bir sarsıntı geçirdiği bu dönemde, akademiye yöneltilen siyasal saldırıdan en çok etkilenenler arasında barış bildirisine imza atan akademisyenler de yer alıyor. Bu kitabın yazarlarının ve emekçilerinin hemen hepsi imzacı... Bu süreçte yaşamlarımız barış sürecinin kesintiye uğratılmaması çağrısına destek olmak üzere attığımız bir imza nedeniyle derin bir değişime uğradı. Kimimiz yaşadığımız baskılar sonucunda erken emekli oldu, kimimiz hükümetin yayınladığı KHK'lar sonucunda işinden oldu, ülkesine geri dönememek üzere bulunduğu çevreden koparılanlar olduğu gibi, ülkeye hapsedilip tüm haklarından mahrum bırakılanlar oldu, diğerlerimiz soruşturmalar, davalar veya yeni KHK'lar bekleyişi içinde akademik hayatlarına mevcut koşulların zorluğuna rağmen devam ediyor. Bu sırada açılan ve imzacıları terör propagandası yapmakla suçlayan davalar ise Kürt meselesinin demokratik çözümünün uğradığı akamet ile bizim kaderimiz arasındaki bağın bir göstergesi. Fakat tam da tüm bunlar ve giderek ağırlaşan bu koşullar bu kitabı bitirmemizi zorunlu kıldı. Hem doğrudan içinde bulunduğumuz siyasal koşullarla ilgili olduğu için hem de her şeye rağmen çalışmaya ve üretmeye devam ettiğimizi göstermek ve kanıtlamak için bu kitabı bitirmek önemliydi. Bu koşullarda kitabın içeriği kadar bizzat nesne olarak kendisi de benim ve bizim için ayrı bir önem kazandı. Her şeye rağmen inatla yazmakta ve bu kitabı bitirmekte kararlı davrandım/davrandık. Yazarlarımızın da buna verdiği destek çok mutluluk verici. Onlara başladığımız bu kitap projesini birlikte bitirmek üzere gösterdikleri azim için sonsuz teşekkür borçluyum.

Bu kitabın yazarlarının büyük bir kısmının imzacı olmasının bu kitabın konusu ve niteliği açısından da dikkate alınması gerektiği kanaatindeyim. Özgür düşüncenin ve akademik özerkliğin ortadan kaldırılmaya, kurumların yeniden

tanzim edilmeye, hakikat ve bilgi üretim kaynaklarındaki çeşitliliğinin yok edilerek sadece tek bir gerçeğin dayatılmaya çalışıldığı bir dönemde, yalan ve siyaset arasındaki ilişkiyi irdeleyen bu kitabın farklı bir önem arz ettiğini ileri sürmek de yanlış olmaz. Bu kitabın, çok sesliliği-sözlülüğü, fikir farklılıklarından doğan eleştiriyi ve gerilimleri demokrasinin bir parçası olarak gören ve bunu kendi yaşamında uygulayan tüm akademisyenlere ortak bir selam niteliği taşıdığını söylememe yazarlarımız da sanırım izin vereceklerdir.

Epey zaman önce kitabı planlayıp yola çıkarken temas kurduğum bazı yazarlar, içinde bulunduğumuz bu zor koşullar ve ruh halleri yüzünden bir zaman sonra ne yazık ki bu projeden ayrılmak zorunda kaldılar. En başından beri şu ya da bu süre için iletişimde bulunduğum tüm yazarlara tekrar teşekkür ediyorum. Benimle yola devam eden ve bu kitapta yer alan dostlarıma ise ayrıca emekleri ve kararlılıkları için müteşekkirim. Burada bahsetmek istediğim görünmez emekçiler de var. Yazar olmadıkları halde kitabın bazı makalelerinin gözden geçirilmesine katkı sunan Özkan Ağaş bunlardan biri. Bir diğer isimse yayınevinin editörü İsmail Yılmaz. Kendisi kitabın tamamını birkaç kez okuyup redaksiyon işlemlerini titizlikle yürüttü. Her ikisine de bu katkılarından dolayı teşekkür ederim.

Aslında bu kitap fikri 2016 yılında Alternatif Düşünce Derneği adına Konuralp İren ile birlikte gerçekleştirdiğimiz bir panelden doğdu. Söz konusu panele Nazile Kalaycı, Alev Özkazanç, Ahmet Murat Aytaç ve Ayhan Bilgen konuşmacı olarak katılmış, ben ve Konuralp İren moderatör olmuştuk. Ayhan Bilgen bu süre zarfında bir süre tutuklu kaldıktan sonra tahliye edildi. Bu nedenle sevinçliyiz. Farklı sözleri olanlara tahammülün bittiği bir dönemden geçiyoruz. Tanıdığım en düşünceli ve farklılıklara en açık kişilerden biri olan Bilgen'e ve tüm tutuklu milletvekillerine en kısa zamanda haksız ve hukuksuz şekilde devam eden davalarında haklının kazanması dileğimi sunmak istiyorum.

Konuralp ile bu ortak girişimimizden sonra ben çıtayı biraz daha yükseltip bunu bir kitaba dönüştürelim dediğimde onun gösterdiği memnuniyeti bugün gibi hatırlıyorum. Onun çalıştığı Phoenix Yayınevi'nin de desteğiyle o yaşarken bu kitap projesini oluşturmaya başladık. Ancak onu tam o sırada çok ani bir biçimde ve genç bir yaşta kaybettik. Daha beraber yapacaklarımız varken, onu kafasında onca fikirle bu kadar genç yaşta kaybettiğimizi hala kabullenebildiğimi söyleyemem. O nedenle bu kitabı aramızda gibi hissetmeye devam ettiğim sevgili arkadaşım Konuralp İren'e ithaf etmek istiyorum. Bu fikri bir anlamda tüm yazarlarla birlikte geliştirdik ve Konuralp'in çalıştığı Phoenix Yayınevi'nin yöneticileri de bu fikre hızla desek verdiler. Hepsine ayrıca bu nedenle teşekkür borçluyum. Sevgili Konuralp'i unutmadık ve unutmayacağız, ama belki bu kitap hem onun anısını aramızda taze tutmaya hem de ani kaybını daha kolay yaşamamıza yardımcı olacak diye ümit ediyorum. Sevgili Konuralp seni özlüyoruz...

Giriş

Vasatın Ötesinde

“Yalan, Hakikat ve Siyaset”

Betül Yazar

Yalan ve onun siyasetle ilişkisi, “siyasetin bir yalan söyleme sanatı” olduğuna dair inanç kadar geçmişi olan, eski bir meseledir. Ancak bu mesele bizi “gerçeklik” ya da “hakikat” üzerine yapılan o bitimsiz felsefi tartışmaların içine doğru çektiği ölçüde, ilk telaffuz edildiğinde kulağımızda çınlayan basitliğin ve vasatlığın aksine oldukça karmaşık bir konu. Siz de bu kitapta yer alan felsefi tartışmaları ve güncel analizleri içeren makaleleri okudukça sanırım ne demek istediğimi daha iyi anlayacaksınız.

Evet, yalan ile siyaset arasındaki ilişkiyi ele alma girişimi bizi hızla hem siyasetin hem de hakikatin ne olduğuna dair derin bir felsefi tartışmaya sürüklüyor. Siyaset felsefi veya doğal gerçeklik olarak doğruyu söylemeyi zorunlu kılan bir pratik olarak tanımlanamayacağı gibi, yaygın kanaatin aksine basit bir yalan söyleme sanatı gibi de görülemez. Peki, bizi siyaset ile hakikat ve yalan kavramlarını bu kadar iç içe düşünmeye iten nedir ve bu kavramları birbirleri ile ilişkileri ve farklılıkları temelinde yerli yerine nasıl oturtabiliriz? Arendt’in de işaret ettiği gibi siyaset, yönlendirici, değişimi önüne koyan bir pratik olduğu ölçüde hayal gücünü de içine

alan bir faaliyettir. Yani ne olduğunun ötesinde nasıl olmasını istediğimize dair bir bilgi ve arzuyla harekete geçirilir ve hareket edilir siyasal alanda. Dolayısıyla saf gerçekliğin ötesinde fantezilere, arzulara, ütopyalara doğru yaratıcı, yıkıcı veya dönüştürücü düşünceleri ve eylemleri içerebilir. Bu niteliğinin onu yalana yaklaştırdığı doğru olsa da onu yalandan ayıran ne?

Saf gerçeklik veya mutlak doğru ise modern zamanlarda daha çok bilimsel alana özgülenmiştir. Oysa bu ikiliği sorgulayan Foucault'ya göre, bu ayrımın bizzat kendisi tarihseldir ve bilimsel bilgiye atfedilen değerler ve dolayısıyla bilginin güç ile ilişkisi nedeniyle tehlikelidir. Bir başka deyişle bilim aslında gerçeklik iddiası ve görüntüsü altında "güçlü" veya "hakikatimsi" yalanlar içerebilir veya üretebilir, böylece var olan güç ilişkilerini doğallaştırır ve kanunlaştırır. Yani bilimsel bilgiye atfettiğimiz "doğal", "pozitif" ve "yansız" olma sıfatları dahi sadece epistemolojinin değil, aynı zamanda siyasetin bir parçasıysa ve bu nedenle onun güç ile kurduğu örtük ilişkinin açığa çıkarılması gerekiyorsa siyasetin yalanla ilişkisini ele almak da ilk anda akla geldiği kadar basit bir iş değildir. Dolayısıyla konuya Foucault'nun (Gordon, 1980) konumundan bakılınca da siyasetin yalanla ilişkisinin yanı sıra hakikatle ilişkisini, hatta hakikatin yalanla ilişkisini de düşünmemiz gerekir. İleride Aytac'ın da işaret edeceği gibi aslında yalanlar da hakikat iddiası veya gerçeklik etkisi içerebilmektedirler. Dolayısıyla hakikat ile yalan arasındaki ilişkiler ve tüm bunların siyaset ile bağlantıları çoğu zaman varsaydığımızdan daha karmaşıktır.

Derrida da (2002) benzer bir görüş ileri sürmüş ve Arendt'in siyasetin bu performatif boyutunu atladığını iddia etmiştir. Özkazanç'ın belirttiği gibi, Derrida'ya göre bu anlamda siyaset hakikat etkisi olan (ya da gerçekliğe dokunan) performatif yorumlama faaliyetlerine dayanır. Örneğin Nazi Almanyası döneminde uygulanan Yahudi Soykırımını meselesinin aradan uzun bir süre geçmiş olmasına rağmen yeniden

tartışılması ve “insanlık suçu” kavramı etrafında tanımlanması performatif bir süreçtir. Derrida’ya göre işin bu boyutu hem Kant hem de Arendt tarafından ihmal edilmiştir. Kısacası yalanın karşısında alınacak tutum basitçe “hakikati” haykırmanın ötesinde, performatif bir eylem olarak, hakikat iddialarını siyasal müdahaleler yoluyla çıplaklaştırmayı ve boşa çıkartmayı gerektirir.

Peki, siyasetçilerin aleni yalana başvurmalarını ve bu yalanların nasıl hep bir alıcı bulabildiğini, yalanın basitçe gerçeklikten kopuş veya gerçekliği tahrif ediş olup olmadığını, kısaca yalanın siyasetle olan karmaşık ilişkisini irdelememizin bize ne yararı olacak? Eğer siyasal yalanlar basitçe gerçeği çarpıtmak için değil, daha çok hakikat etkisi yaratmak için girilen performatif faaliyetleri içeriyorsa, o halde biz yanlış bir yerden başlıyor olabilir miyiz? Derrida’nın işaret ettiği gibi, bu olgunun psikolojik-psikanalitik ve performatif boyutlarını atlıyor olmamızın ne gibi bir sakıncası olabilir? Bu noktada, bugüne kadar siyasetin yalanla içsel ilişkisini kabul edegeldiğimizi hatırlayarak, karşı eleştirilerimizin-performanslarımızın da basitçe gerçeği göstermekle sınırlı bir hakikat iddiası taşınması ve fakat bu iddiadan vazgeçmeden gösterilecek performans da odaklanması gerektiğini belirtebilir miyiz? Bu sorular bizi yalanın hakikat etkisine götürmektedir. Ama bunun da ötesinde yalanı ona inananlar veya inanmak isteyenler açısından da irdelememiz gerektiğini hatırlatır. Eğer siyasal iddiamız bir yalanı ifşa etmekse yalanı hatadan, yanlış anlamadan, ihmalden, eksikten, kendini kandırmaktan nasıl ayıracağız? Bunlar arasında ne tür farklar veya ilişkiler bulunur? Siyasetçiler basitçe yalan mı söylüyorlar yoksa onlardan çok farklı düşündüğümüz için onların bizzat inanarak söyledikleri sözler bize basitçe yalan ve kandırmaca gibi mi geliyor? Peki ya onların yalanlarına inanalar, basitçe çıkarları nedeniyle görmezden mi geliyorlar yoksa onlarla siyasal yalanlar arasında daha derin psikanalitik dinamikler mi işliyor? Siyasetçiler

açısından yalan ile gerçeklik arasında bulunan ve “hata”, “ihmal”, “dikkatsizlik”, “hatalı akıl yürütme”, “yanlış bilgi”, “önyargı” gibi kavramlarla bezenmiş gri alanı nasıl yorumlayabiliriz? Türkiye’de süregiden Ermeni Soykırımını tartışmalarına sıradan bir vatandaşın asgari tepkisi –olayın gerçek olduğuna inansa dahi– şöyle olabilmektedir: “Bundan çok uzun zaman önce, ta Osmanlı zamanında yaşanan bir olay neden bugün Türkiye Cumhuriyeti Devletini bağlasın?” Geçmişe ilişkin bir hakikati söylemenin bugün açısından ne gibi sonuçları olabilir? Ya da bir hakikati söylemenin gidişatı değiştireceğine yönelik inanç bu söylemle birlikte gelişmezse onu haykırmanın bir etkisi olabilir mi? Herkes aslında bugün iktidardakilerin masum olmadığını biliyor ama bunu bilmenin bir şey değiştirmeyeceğini düşünüyor. Bu gerçeklikle ne yapacağız? Yani bu olgunun gerçekliğine olan inancın varlığının yetersizleşmesinin nedeni, aslında bir siyasal dönüşüm yaratacak bir irade, proje ve zemin bulunduğu olan inancın zayıflaması gibi duruyor. Yani hakikat, siyasal performans ile iç içe geçmediği, dönüşüme öncülük edecek siyasal bir iradeyle bütünleşmediği sürece, sessizlik içinde boğulup gitmeye mahkûm gibi görünüyor. Büyük ve derin bir sessizlik...

Arendt’in de belirttiği ve bizim de ortaya koymaya çalışacağımız gibi, yalanı çevreleyen bu gri alan, aslında bize yalan söylemenin kolay, onu ortaya çıkarmanın ise zor olduğunu gösteriyor. Üstelik bu yalanlar onlara inanmak için birçok sebebi olan bir kitleden destek alıyorsa onları yıkmak çok daha zor hale gelebiliyor. Bu noktada Özkazanç’ın Arendt’ten yola çıkarak tekrar ettiği “hakikatin” parçalanamaz, ısrarcı bir geri dönüş potansiyelinin olduğu düşüncesi biraz sarsıntıya uğruyor. Bu görüş mutlak yalanın er geç ortaya çıkacağına dair kendiliğindenci mantığı beraberinde getiriyorsa bizi yanlış yollara sokabilir gibi görünüyor. Gerçekten hakikat bizim herhangi bir direncimiz ve çabamız olmadan kendiliğinden ortaya çıkabilir mi? Aytaç bu kitapta yer alan söyleşisinde bu

soruya olumsuz yanıt veriyor. Hakikatin parçalanamaz bir varlığı olsa dahi, siyasal olan bu“hakikate” ancak performatif biçimde sahip çıkabilir. Burada söz konusu olan, mutlak yalann güçlü bir direniş noktası ya da sadece bir hareket noktası oluşturmasıdır. Bu noktada hakikati tekeline almak ve olguları çarpıtmak isteyenlere karşı hafızamızı, deneyimlerimizi, sözlerimizi ve seslerimizi sonuna kadar haykırmak, Özkazanç’ın Arendt’ten yola çıkarak vurguladığı ölçüde gerçek ve gerekli. Ama bu, işin sadece bir boyutu. Onun belirli kesimlerin toplumsal hafızasından fıskırıp kamusal olarak tanınması ise işin ayrı bir boyutu. Bu da politik eylemliliği zorunlu kılıyor. Hatta öyle ki bir zamanlar ciddi bir siyasal mücadele sonucunda yüzleşilmiş soykırım gibi tarihsel deneyimleri olan Almanya’da insanlar artık bunu sırtlarına yüklenen gereksiz ve aşırı bir sorumluluk olarak görmeye başlıyorsa bu deneyimin gerçekliğine sahip çıkmanın zamanı da yok demektir. Yani sorun sadece Ermenilerin söz konusu dönemde bir soykırıma uğrayıp uğramadığını ortaya koymak değil. Bu yönde bilgi oluşturmak, hafızayı kayda geçirmek ve gerçeği ifşa etmek elbette önemli. Ancak Derrida’dan yola çıkarak yorumlayacak olursak, bu gerçekle ne yapacağımızı politik bir projeye dönüştürmek asıl meşakkatli meseledir. Bu da siyasetin performatif boyutunu içerir ve bu tür olayların tekrarlanmaması için bu olguyu bir soykırım olarak, yani bir insanlık suçu olarak ifade etmeyi; tarihle yüzleşme faaliyetlerini içeren dönüştürücü pratikleri kurumsallaştırmayı; bu hafızaya benzerlerinin tekrar etmemesi için sürekli sahip çıkmayı; siyasai bir çokluk projesinin bir parçası olarak bunu savunmayı ve kurumsallaştırmayı; ve dolayısıyla Ermeni soykırımı meslesiyle diğer ezilen ve dışlanan gruplar arasında siyasal bağlar kurmayı (örneğin göçmenlere yapılan güncel ayrımcılıkları), özeleştiril davranmaya ve sorumluluk üstlenmeye sürekli açık olmayı da kapsar. Nitekim aynı biçimde sorun bir zamanlar yok sayılan bir etnik kimlik olarak Kürt kimliğinin varlığının kabul edil-

mesinin ötesinde, ona eşit vatandaşlık kimliği sağlayacak tüm siyasal hakları da yerine getirmekten veya bir vatandaş olarak siyasal alana dâhil etmenin yollarını icat ve icra etmekten geçmektedir. Kürt kimliğini kültürel olarak tanımak yetersizdir. Ya da “Hepimiz Ermeniyiz” demek sadece bir başlangıçtır. Gerekli ama yetersiz bir başlangıç... Tarihe mal olmuş bir geçmiş ancak siyasal eşitlik sağlandığında toprağa gömülebilir ve yas biter.

Bizzat siyaset kavramını felsefi açıdan tartışan ve günümüzde egemenlik kazanmış neoliberal rejimleri ve neoliberal demokrasileri eleştirmek üzere, demokrasi ve siyaset kavramlarını yeniden irdeleyen yazarların analizlerine bir de yalan, hakikat ve siyaset arasındaki ilişkiler açısından bakmak ilginç olabilir. Bunlar arasında post-politika eleştirisi yazınında yer alan Deleuze, Negri, Laclau, Mouffe, Badiou, Žižek, Rancière gibi isimler öne çıkıyor. Aslında otoriter rejimlerin yükselişe geçtiği günümüzde siyaset, yalan ve hakikat arasındaki ilişkilere dair tartışma daha da önem kazanıyor. Çünkü bu tür sistemlerin içinde yönetim ve egemenlik ilişkileri saydamlığını yitiriyor, devlet yalanları ve devlet sırları artıyor, dolayısıyla siyaset ile yalan arasındaki ilişki yeni bir biçim ve boyut kazanıyor. Blair’in veya Schröder’in projeleri gibi “neoliberalizmin insan yüzlü biçimleri” artık geride kalmışken sadece Türkiye’de değil dünyada da siyasal olarak benzer eğilimler güçleniyor. Rancière’in deyimiyle “siyaset”in (*politics*)¹-) “siyasal” (*the political*)² olanı bastırıldığı bir dönemi de aştık, düşmanlık siyasetinin veya siyaset öncesi nefret ve düşmanlığın yükselişe geçtiği bir dönemdeyiz. Siyasetin doğasında çatışmanın olduğunu belirten Rancière’in bu tanımlarından yola çıkarak ifade

---

1 Burada siyaset (*politics*) dar bir biçimde devlet ve onun kurumlarıyla ya da Foucault’nun (1990) ifadesiyle kanun-ve-egemenlik sistemi anlamında tanımlanmaktadır

2 Belirsizliğin ve olumsuzluğun, agonizm ve farklılığın siyasal gerçekliğin ontolojik boyutu olarak siyasal olanı ifade etmektedir..

edecek olursak günümüzde çatışma veya eleştiri yoluyla kendini gerçekleştirme ve özgürleşme olarak siyasal-siyaset ilişkisinin yerini, özdeşleşme-kimlik ve güvenlik arayışlarını öne çıkaran bir “düşmanlık siyaseti” almış durumda. Bunun temelinde ise esasen neoliberal demokrasi ve onun anti-politik politikasının yaygınlaşması yatıyor. Neoliberal ekonomik düzenin istikrarı adına, siyasal olanın unutulması meşrulaştırılmak ve demokrasi bir yandan övülürken, bir yandan da oldukça sınırlanmış ve sınırları tanımlanmış bir faaliyete indirgenerek siyasetin içine bir motif olarak yerleştirilmek isteniyor. Gerçekten siyasetin “siyasal olanı” (yani radikal, indirgenemez çatışma potansiyeli taşıyan tüm toplumsal güçleri) bastırmak için kullandığı yöntem, artık biyopolitik disiplin tekniklerinin ötesinde, yalın şiddet, baskı ve zor kullanmak olmaya başlıyor. Her tür farklılık ve eleştiri tehlikeli ve toplumsal statükoya tehdit olarak kodlandıkça aslında toplumsal ve siyasi kutuplaşmalar daha fazla derinleşiyor. Bu koşullarda görüldüğü gibi siyaset (*policy*) ile sınırlı neoliberal siyasetten doğan, ancak onu da aşan “siyaset öncesi düşmanlık”, “saf ırkçılık” ve yabancı düşmanlığına dayanan otoriter rejimlerin yaygınlaştığını görüyoruz. Düşman siyasetinin karşı tarafı ötekileştiren, özne, hatta insan kategorisinden çıkaran bakışının kazandığı egemenlik şiddeti de meşrulaştırıyor. Gücün merkezileştiği, çatışma ortamının ve şiddetin yükseldiği bu yıllarda siyasal sağırlıklar, yanlış anlamalar, yalanlar, yalanlamalar, komplo teorileri de artıyor. Medyanın da benzer bir biçimde işlemeye başladığı ve tekelleştiği, sosyal medyanın ise bilgi kaynaklarını çeşitlendirdiği kadar güvenilmez hale de getirdiği bir ortamda yalan ile hakikat arasındaki sınırlar iyice muğlaklaşıyor.

Rancière’e göre bu durumun siyasetin teknik ve prosedürel bir faaliyete indirgenmesiyle ilgisi var. Küresel dinamiklerin yeni çatışma biçimleri ve alanlar yarattığı bu dönemde, Rancière’in bu yaklaşımından, anarşist yıkıcı-çatışmacı siyasal

düşünceye dönüş çağrısının (ki bu yukarıda da değindiğim gibi, sağırlaştıran bir kimlik siyasetini ve düşmanlık siyasetini içeren bir siyaset değildir; siyaset Rancière'e göre doğası gereği yıkıcı olduğu kadar yaratıcı ve dönüştürücü de olmalıdır) ötesinde bir sonuç çıkartmak mümkün görünüyor.³ Yani siyasetin de gerisine düşen düşmanlık siyasetine karşı, siyaseti liberal hukuka indirgemenen ama liberal hukuku da savunmayı, yani en temel düzeyde siyaset yapmayı yok etmeye yönelik güçlere karşı bir direnişi içine alan, eşitlik ve demokrasi mücadelesi içinde olduğumuzu düşünebiliriz. Bu mücadelenin bir sonraki adımı dönüştürücü, yani bu gücü kaldırmakla yetinmeyip onun yerine yeni bir yaşam inşa etmeyi vaat eden bir toplumsal projenin savunulması ve demokrasinin radikalleştirilmesi mücadelesidir. Dolayısıyla özdeşleşmeye karşı özneleşmeyi içeren siyasetin siyaset ile siyasal olanın etkileşimi içinde kurgulanması ve yürütülmesi üzerine düşünmek gerektiği görülüyor. Bu da liberal veya neoliberal anlamda bir demokrasi arayışını değil, demokrasi kavramının

---

³ Burada Rancière'in işaret edilen kavramlarının güzel bir yorumlamasını şu şekilde sunuyor Duygu Türk (2007) "Bu durumda, icat edildiği andan itibaren siyasetle aynı anlama gelen demokrasi, bugün bir uzlaşma rejimi olarak tarif edilirken, siyasetin polis'e indirgenerek yok edilmesine koşut biçimde, çatışmacı doğasından ayıklanıp evcilleştirilmektedir. Siyaset ve demokrasi; uzlaşma, istikrar, ortak çıkar vurguları ile varolan paylaşımı doğallık iddiasıyla yeniden üretmenin değil, doğallığı yerinden eden eşitlikçi bir iddianın adıdır: "Siyasetin özü uyumsuzluktur" (s.151). Rancière, böylece, istikrarlı Birlik iddiasının sınıfsız toplum imasının karşısına "bölünmenin insanileştirici gücünü" koyar (s.46). Üstelik çatışmacılığa yakıştırılan onca risk ve tehlikelilik tespitine karşılık, uzlaşmacılığın siyasallaşmayı engelleyerek yarattığı tehlikeye dikkat çeker. Siyasal "özneleşme"nin alternatifi, Rancière'in çerçevesinde, "özdeşleşme"dir; "proleter göçmen" in artık sadece derisinin rengiyle kimliklenen bir "yabancı"ya dönüşmesidir, "siyaset-öncesi nefretin geri dönüşü" olarak ırkçılık ve yabancı düşmanlığıdır (s.76-78). İstikrara odaklı, 'barışçıl' bir uzlaşma alanı olarak sunulan siyaset, aslında, "siyasetin çöküşü"nü ima etmektedir; zira, siyasal özneleşmenin yolu tıkandığında ortaya özdeşleşmenin yok ediciliği çıkmaktadır.

tıpkı eşitlik kavramı gibi radikalleştirilmesi gerektiğini ima ediyor. Bu aynı zamanda siyasete (salt uzlaşmacı olmayan) çatışmacı ve (teknik olmayan) toplumcu karakteri yeniden giydirilerek yapılacak bir girişim ve farklılıklar zemininde bir özneleşme ve özgürleşme sürecini ve ona uygun bir toplumsal yaşam tahayyülünü gerektiriyor. Bu bağlamda egemen hakikati yıkan her tür deneyime ve anlatıya istikrarlı biçimde sahip çıkmak ve tekrar tekrar hatırlamak üzere bir hafıza oyunu içine girmemiz gerektiğini ama bunun da ötesinde, faşizmin beslediği fantazmaların insanlarda yarattığı uhrevi bağlılık duygusuna dayanan o büyüü ancak ironiyi, hayal gücünü ve yaşam enerjisini harekete geçirecek alternatifler vasıtasıyla bozabileceğimizi düşünmek gerekiyor. Bunun bir adım ötesi ise alternatif bir toplumsal projenin kurgulanması ve savunulmasını saplayacak siyasal aktörlerin vücut bulması. Bu anlamda bir “hakikat” çılgılığı olmakla yetinen ve insanlara yaşamı değil ölümü ve yıkımı çağrıştıran, kurucu olmaktan uzak girişimlerin ömrünün de bir çılgılık kadar kısa olduğunu unutmamak gerekiyor. Özsavunma temelinde bir şiddetin (ölüm orucunda olduğu gibi kişinin kendine veya silahlı mücadelede olduğu gibi başkalarına yönelmiş olabilir) anlaşılır bir biçimde mevzi koruma ve varlık mücadelesinin bir parçası olabileceğini kabul etmekle birlikte, şiddetin ve askeri aklın siyasal olanı belirlemediği bir mücadele tanımlamak önemli. Dolayısıyla biyoiktidara karşı bedeni bir savunma aracına dönüştüren direniş biçimlerinin veya silahlı mücadelenin sınırlarını tanıyan bir siyaset ancak kurucu olabilir. Çünkü Butler’ın da belirttiği gibi, bugün kullandığımız her mücadele yöntemi geleceğimizi imler veya onun işaretlerini taşır (Butler, 2017). Bu noktada Rancière’in bize hatırlattığı, yalanla hemhal olmuş siyasete karşı, asıl vurgulanması gereken nokta, özne olma hakları, yani söz söyleme veya siyasetin öznesi olma hakları ellerinden alınmış olanların siyasete geri dönebilmesi için “eşitliği” (dönüştürücü olan eşitlik anlamında) temel alan

ve şiddete değil siyasal olana dayanan bir mücadele ortaya koymaktır.

Bu çerçevede siyasetle ilgili tartışmaları yalan üstüne yapılacak felsefi soruşturmalarla ilişkilendirmek üzere iki hat izlenebilir. Birinci hatta odağımızda daha çok yalan ile siyaset arasındaki ilişkinin güçlenmesine sebep olan koşulların siyasal analizi dururken, ikinci hatta siyasal yalanların yapısını ve siyaset ile yalan arasındaki ilişkiyi felsefi açıdan anlamlandırmak önemli. Ancak bu tür çözümlerinin ışığında bu ilişkiye karşı etkili siyasal söylemler, teknikler ve araçlar geliştirmek ve mücadele etmek daha kolay olabilir. Elinizdeki bu kitapta bu son konu merkezi bir yer teşkil etmese de gerek yalan ile siyaset arasındaki ilişkiyi ve hakikati inceleyen yazılarda gerekse hakikati söylemeye dair olgusal örnekler üzerine incelemeleri içeren yazılarda tüm bu tartışmalara yönelik ipuçlarını bulmanız mümkün. Bu bağlamda kitabın görünür amacı siyaset, yalan ve hakikat gibi kavramlar arasında tek yönlü ve karşıtlık üzerine kurulu ilişkilerden söz edilemeyeceğini, tam aksine bu kavramlar arasında oldukça karmaşık ilişkilerin olduğunu ortaya koyarak, daha etkili karşı stratejiler, pratikler ve söylemler geliştirmemize yardımcı olabilecek bir tartışmaya ön ayak olmak.

Yalan ile siyaset arasındaki ilişki, Arendt'in de belirttiği üzere, felsefe alanında ihmal edilmiş bir konudur. Siyasal tarihe bakıldığında günümüze kadar uzanan güçlü inancın siyaset ile yalan arasındaki ilişkiyi neredeyse doğal bir ilişki sayması bunun önemli bir nedenidir. Örneğin Amerikan siyaset biliminde yalanın siyasetin ayrılmaz bir parçası olduğunu savunan ve kabul eden engin bir literatür var. Siyaset açısından konuya eleştirel bir boyut kazandıran ilk isimlerden biri bu eksikliği fark eden Arendt olmuş. Arendt'in katkılarıyla özellikle totaliter faşist rejimler bağlamında bu iki olgu arasındaki ilişkinin analizi bir yere kadar derinleştirilmiş. Arendt'in totaliter faşist rejimlerle siyasal yalanlar arasında

kurduğu ve Eichman Davası üzerinden geliştirdiği tartişma metinlerinin çevirilerine Türkçede ulaşmak mümkün (Arendt, 2017). Ayrıca Arendt'in daha yakın bir tarihte Amerika'daki siyasal yalanları analiz ettiği ve bu nedenle günümüz demokrasileri açısından konuya daha fazla ışık tutması beklenebilecek *Pentagon Yazıları*'nı da burada anmamak olmaz (Arendt, 1971). Günümüzde Arendt'i takip eden ve konuyla ilgili tartişmaları derinleştiren ve gncelleştiren yazarlar da mevcut. Arendt'i siyaset ile yalan arasındaki ilişkinin psikanalitik ve performatif boyutlarını eksik bıraktığı gerekçesiyle eleştiren Derrida bu yazarlardan biridir (Deridda, 2002). Aslında konuya bu metinde değinmekle yetinmiş ve daha sonraki çalışmalarında konuyu derinleştirmemiş olsa da Derrida bu metinle konuyla ilgilenen sonraki kuşak tarafından okunan ve önemsenen bir çalışma ortaya koymayı başarmış. Elinizdeki kitap bu geç kuşak yazarlardan özellikle Arendt ile Derrida arasındaki gerilim hattında yol almaya çalışan ve bunu yaparken bize bu iki önemli ismin konu hakkındaki görüşlerinin karşılaştırmalı bir özetini sunan Martin Jay'in çalışmasını (Jay, 2006) da içeriyor. Ama ondan önce, Arendt ve Derrida'dan da önce konuyu tartişmiş olan bir diğer önemli isim olan Alexandre Koyr'nin (1945) bir makalesiyle kitaba başlayacağız. Koyre'nin Arendt öncesinde kaleme aldığı bu yazı literatürde bir klasik olarak yerini almış bir çalışmadır.

Amacını yalanın fenomenolojisine girmek yerine, modern siyasal yalanın üzerinde durmak olarak tanımlayan Koyr, söz konusu makalesinde totaliter rejimler bağlamında konuyu irdeliyor ve totaliter rejimlerin yarattığı güçlü yeni yöntemleri ortaya koymaya alışıyor. Totaliter rejimlerin açık komploya dayanan yaklaşımını, gizliliğe dayanan lobiler, çeteler gibi dar gruplardan ayıran Koyr'nin çözümlemeleri bize hiç yabancı değil. Bugünkü siyasal sistemin totaliter olduğunu söyleyemesek de ikisinin pek çok ortak niteliğinin olduğunu işaret etmemiz mümkün. Hatta bir yanıyla totaliter bir yapı ile dar

gizli örgüt arasında bir yapıya benzetebileceğimiz günümüzün yönetim rejimlerini anlamak için yeni kavramlara ihtiyacımız olduğunu bu inceleme sayesinde daha iyi anlıyoruz. Ama yine de Koyré'nin totaliter rejimlerin gizlilik yerine aleni kompto teorisine dayandığına dair saptaması gerçekten çarpıcı ve ufuk açıcı bir tespit olarak önümüzde duruyor. Totaliter rejimleri, basın, radyo ve benzeri tüm tekniklerin yalanın hizmetine sunulduğu ve yalanın bu şekilde kiteselleştiği ve bütüncül bir karaktere büründüğü rejimler olarak tanımlayan Koyré'ye göre "modern insan -genus totalitarian- yalanın içinde yüzer, yalanı solur, varoluşunun her anında yalanın esiri olur." Kullanılan teknolojiler ilerlerken, modern propagandanın içeriğinde bir bütüncüllük ve bir nitelik düşüklüğü ortaya çıkar. Hakikate ve hatta doğruluğa karşı derin karışıklıkla, propagandanın hedefinde olan kişilerin entelektüel kapasitelerine duyulan aşağılama birlikte işler. Çünkü totaliter rejimlerin resmi felsefeleri, herkes için geçerli olan tek bir nesnel hakikatin var olduğu gibi absürt bir fikri işlemektedirler ve burada hakikatin ölçütü gerçeklik değil, bir ırk ya da bir millet veya bir sınıfın ruhu/tini ile uyum içinde olma idealidir. Bu bağlamda siyasal yalan, düşmanlık ön şartına dayanmaktadır. Koyré'nin Frankfurt Okulu'nun modern toplumları hedef alan eleştirilerini çağrıştıran bu çalışmasında ileri sürdüğü savların ve tespitlerin günümüzle bağlantısı çarpıcı niteliktedir. Bununla birlikte günümüzde ortaya çıkan otoriter rejimler, sadece hakikati değil, demokrasiyi de taklit ederek veya hakikat iddiası taşıyan yalanlar, demokrasi iddiası taşıyan anti-demokratik rejimler ürettikleri ölçüde, Koyré ve Arendt gibi isimlerin işaret ettikleri faşist rejimlerin çok daha ötesine geçmiş görünüyorlar.

Yazısına Arendt'in Platon'la ilgili yorumlarına değinerek başlayan Özden, (daha sonra Aytaç'ın da ele alacağı) devlet yalanı ve soylu yalan kavramları temelinde konuya daha da derinlik kazandırıyor. Özden yazısında Arendt'in Platon'un

siyaset ile yalan arasındaki yakın ilişkiye yaptığı vurguyu kaçırdığını ileri sürüyor. Onun siyaset açısından hakikatin önemine bağlı kalma arzusunu, Platon'un görüşlerinden yola çıkarak tartışmaya açan Özden, Arendt'in siyasetin yalanla ilişkisinin derinliğini ve gücünü teslim edemediğini, bu nedenle Platon'un kuramındaki bu boyutun yeniden incelenebileceği görüşünü ileri sürüyor. Onun aslında göstermek istediği, siyaset ile yalan arasındaki tarihsel ve toplumsal olarak geniş ölçüde kabul edilen yakın ilişkinin nasıl mümkün olduğu. Özden siyasal alandaki yalanların geniş bir meşruluk zemini bulmasını ise gündelik yaşamdaki sıradan yalanlarla devlet yalanları arasındaki ciddi benzerliğe dikkat çekerek açıklıyor. Toplumsal dönüşümü ve halkın inancını harekete geçiren bir kuvvet ve motivasyon kaynağı olan yalanın siyasal eylemle inkâr edilemez bağına ve bu bağın gücüne dair incelemesini ise Platon'un *Devlet'*inde değinilen *soylu yalan* (*gennation pseudos*) kavramı üzerinden yürütüyor. Asıl meselesinin siyasal alanın kurgusallıkla bağına ve bu bağın *soylu yalanda* da izlenebileceğine dikkat çekmek olduğunu ifade eden yazar, siyasetin psödolojik doğasına odaklanıyor.

Siyasal yalanın ne olduğunu ve nasıl meşrulaştırıldığını da anlamamıza yardımcı olacak bu incelemede, özellikle yalanın öznel boyutu öne çıkarılıyor. Özden, hakikat ile ayrıcalıklı bir ilişkisi olan yönetici seçkinlerin neden hakikati söylemeyi kendi başına adil bir davranış olarak görmediklerini Platon'un Sokrates'ten yola çıkarak geliştirdiği savlar üzerinden açıklıyor. Yalanın kendi başına ahlak dışı bir anlam taşımadığı ve ona başvurulduğu bağlamın ve muhatabının zihinsel durumunun önem arz ettiği varsayımı burada da tekrarlanır. Bu şekilde ahlaki ilkeler nedeniyle doğrudan reddetmek yerine, yalanın içinde yer aldığı koşullara ve neye hizmet ettiğine yaslanan meşrulaştırma mekanizmasına işaret eder. Tam da bu bağlamda hakikat ile ayrıcalıklı ilişkisi olan yöneticifilozofun "sitenin iyiliği" için yalana başvurabileceği metafizik

öncülü kabul edilmiş olur. Bu aslında *Devletin* soylu yalan kavramının da temelini atan oldukça tanıdık bir savdır. Gündelik yaşamda kendine yer bulan yalananın, özellikle muhatabın içinde bulunduğu zihinsel halin ve bağlamın dikkate alınarak makul görüldüğü durumlar Antik dünyanın bir parçasını oluştururlar ve Platon *Devlet'* te bu örnek durumlara değinerek oradan *soylu yalana* doğru giden yolu açmış olur. Kısacası Platon'a göre yönetici-filozof ile yalan arasındaki ilişki, yalananın gündelik kullanımlarına çok benzer biçimlerde meşrulaştırılır. Yönetici için doğal ve kaçınılmaz olan yalan bu şekilde *Devlet'*i neredeyse baştan sona kat ederek meşruiyet kazanmış olur. Sokrates aracılığıyla yürüttüğü diyalogda Platon'un meselesi en iyi şehri tasarlamak, adalet iddiasına uygun olarak yeryüzünde bir site kurmaksa yalan bu inşaatın harcında yerini alacaktır. Kısaca düzenlemeye duyulan ihtiyaç ve sitenin iyiliği adına yönetici yönetilen ayrımı nasıl meşrulaştırılıyorsa Platon da Sokrates eliyle yalanı aynı gerekçeyle siyasal olarak gerekçelendirir.

Kitabın ilk bölümündeki son makalede ise egemen siyaset ile yalan arasındaki ilişkiye karşı “direniş” ve “doğruyu söylemek” kavramları tartışılıyor. Bu yazısında Nazile Kalaycı, yalan kavramına bir başka kavramın ışığında bakmaya çalışıyor ve doğruyu söylemek olarak Türkçeye çevrilmiş olan “parrhesia” kavramına odaklanıyor. Kalaycı da kitaptaki diğer yazarlar gibi, hakikati epistemik bir olgu olarak değil, varoluşsal bir kategori olarak ele alıyor. Ona göre “Hakikat dile getirilen sözün değil, konuşan kişinin dile getirdiği sözle kurduğu ilişkinin özelliğidir.” Dolayısıyla hakikat bağlama göre belirlenebilir bir olgudur. Buradaki bağlamı kişinin iktidarla kurduğu ilişki ve sözü ile eylemi arasındaki tutarlılık üzerinden irdelemek mümkündür. Yunan demokrasisi bağlamında kullanılan sözcük olan “hakikat”, Atinalılar için “parrhesia”, yani vatandaş ve özne olmak ile neredeyse eş anlamlıdır. Bütün bunlardan mahrum kalmak, yani söz söyleyemeyen, hakikati ifade ede-

meyen konumunda olmak ise kölelikle eşitir. Atina demokrasisi *isonomia*, *isegoria*, *isotimia*, *parrhesia* ve bir de o dönemde bunların vazgeçilmez koşulu sayılan dostluk (*philia*) ve akla dayalı iknaya (*peitho*) dayanır. Bütün bunlar özgür düşünce üretme ve paylaşma eylemliliği ve alanı olarak siyasetin, dolayısıyla demokrasinin ilkeleridir. Bu anlamda polis'te hak sahibi olmak, yani siyasetin parçası olmakla, temsili demokrasilerde hak sahibi olmak birbirinden farklı anlamlar taşır. Kısacası yurttaşlar ancak politik yaşamda etkin bir rol alarak ve bu görevlerini yerine getirmek üzere hak sahibi olurlar.

Dolayısıyla yurttaşlık doğrudan siyasi özne olmayı ifade eden bir kavramdır. Burada Aristoteles'in tanımına başvuran Kalaycı, insanı "politika yapan canlı" (*zoon politikon*), politika-yı da *leksis-praxis* birliği olarak tanımlar. İnsan ancak politik yaşamıyla bir *ethos* inşa ederek kendi tamlığına, kimliğine, kamusal alanda ortaya çıkabilecek farklılığına, *entelekheia'* sına ulaşabilir. "Politika yapmak" ile kimlik veya varoluş arasında olduğu gibi "yaşamak" arasında da vazgeçilmez bir ilişki vardır. Yaşamaktan kasıt da canlılık, dirim anlamına gelen yalın yaşam (*to zen*) değil, etik ve teorik etkinliği kapsayan "iyi yaşamdır" (*eu zen, bios*). Dolayısıyla iyi yaşam, sağlık, refah, güvenlik gibi temel ihtiyaçların karşılandığı bir yaşamın ötesinde, bütün insanların hem tek tek hem de ortak olarak güttükleri en yüksek amaç olarak özgür düşünmeyi ve ifadeyi içeren *iyi yaşamı* gerektirir.

Günümüzde, siyaset ile vatandaşlık arasındaki bağ, modern temsili siyasetin etkileri ve son olarak da neoliberal post-politika rejimlerinin ve tüketim kültürünün etkisiyle neredeyse sıfırlanmak istenmektedir. Nietzsche temelinde devletin bu anlamda bir bireyi veya vatandaş olma halinin mahvı ile Foucaultcu anlamda biyopolitika yoluyla yaratıcı bireyin ölümü ilişkilidir. Nietzsche devleti "iyinin ve kötünün bütün dilleriyle yalan söyleyen kurumsallaşmış bir ahlâksızlık" olarak görür. Foucault ise özellikle son çalışmalarında bu devlet vurgu-

sunun ötesinde, bireyselleştirici iktidar mekanizmalarını ya da teknolojilerini birlikte düşünmeye bizi çağırır. Ona göre “günümüzün siyasi, etik, toplumsal ve felsefi sorunu bireyi devletten ve devletin kurumlarından kurtarmaya çalışmak değil; kendimizi hem devletten hem de devletle ilintili olan bireyselleşme türünden kurtarmaktır.”

Bu daha kuramsal ve kavramsal nitelikli yazılardan sonra kitabın ikinci bölümü Türkiye’den yazarların, içinden geçtiğimiz yeni zamanların ruhunu anlamaya ve yeni yükselen rejimleri yalan ile siyaset arasındaki ilişki temelinde çözümlenmeye çalışan makalelerine yer veriyor. Yazarlar klasik eserlerin geliştirdikleri teorik tartışmaları, Türkiye’de ve dünya-daki güncel gelişmeler bağlamına taşıyorlar.

Derlemenin bu bölümü Alev Özkazanç’ın klasik metinleri yorumlayan ve konuyu Türkiye bağlamına taşıyan makalesiyle açılıyor. Arendt’in hakikatin kaçınılmaz bir varlığının olduğunu işaret eden yaklaşımı ile Derrida’nın siyasal olanın performatif boyutunu vurgulayan yaklaşımı arasında Jay’inkine benzer bir yol takip eden Özkazanç, bu çalışmasında yalan ile siyaset arasındaki ilişkiyi inceleyen bu kült metinler üzerinden Türkiye’deki siyasal kültüre bakıyor. Özkazanç’ın burada siyaset, yalan ve hakikat arasındaki gerilimli ilişkiyle ilgili temel savlarından biri, siyasetin hakikat etkisine sahip performatif yorumlama faaliyetlerine dayandığıdır. Bu ve benzeri savlarla başlayan yazı, demokratik bir alan olarak kamusalın yeniden inşasını içeren performatif siyasete çağrı yapsa da Özkazanç yazısını Arendt’den aldığı “hakikatin parçalanamaz, ısrarcı geri dönüşü ve varlığı” olduğu fikrini zikrederek bitiriyor.

Türkiye’de siyaset felsefesi alanında çalışan güçlü isimlerden biri olan Ahmet Murat Aytaç konuyla ilgili son dönemde gerçekleştirdiği bir söyleşiyle bu kitaba katkıda bulunuyor. Yalan ve siyaset basitçe gerçekliğin çarpıtılması mıdır yoksa daha karmaşık ilişkilerden söz edilebilir mi? Bu

ilişkiye psikolojik yanılımlar, hatalar, fanteziler nasıl dâhil oluyor? Özkazanç gibi Aytaç da yalan ile siyaset arasındaki ilişkiyi tartışmaya “yalan” kavramını felsefi düzeyde sorunsallaştırarak başlıyor. Aytaç yalan ile fanteziler, hatalar ve yanılımlar arasındaki ilişkileri irdelediği gibi, Kabataş Yalanı, Kürtlerin etnik kimliğini inkâra dayanan devlet yalanı ve benzeri pek çok siyasal yalan örneği üzerinden bu tartışmayı somutlaştırıyor. Ona göre yalan ile siyaset arasındaki ilişkiye dair mevcut yaklaşımların ve incelemelerin temel hatası, yalan ile hakikatin karşıt şeyler oldukları varsayımından hareket etmeleri ve bu şekilde bize “yalan hakkında bir yalan” sunmalarıdır. Oysa Aytaç’a göre yalanı etkili kılan onun hakikat karşıtı duruşu değil, hakikati taklit etmesidir. Dolayısıyla yalan onu basit bir yalan yanlış bilgilendirme olarak algılayan siyasetçilerin iddia ettiğinin aksine çok daha edimseldir veya performatiftir. Yalan ile siyaset arasındaki ilişkiyi irdelerken yalan ile hakikat arasında bir karşıtlık olduğu kabulünden hareket eden çalışmaların bir diğer temel yanılığı da sadece devlet yalanına, yani yönetenlerin yönetilenlere söyledikleri yalanlara odaklanmalarıdır. Aytaç’a göre burada indirgenen şey sadece yalan değildir, siyaset de devlete veya devlet siyasetine indirgenmektedir. Bütün bu noktalardan hareketle Aytaç söyleşisinde bizi yalanı, siyaseti, dolayısıyla siyaset ile yalan arasındaki ilişkiyi daha geniş açılardan düşünmeye zorlarken, bu olgular arasında hakikat-yalan karşıtlığının ötesinde daha karmaşık bir ilişki tahayyül etmemizi ve yalanın farklı gerçeklik etkilerini bütünlük içinde düşünmemizi önerdiğini ifade edebiliriz. Dolayısıyla yalanın epistemolojik ve etik boyutunu birbirinden ayırıp yalanın olgusal hakikatle yani bilginin nesnesiyle ilişkisinden çok, yalanın veya bilginin öznesiyle olan ilişkisine bakılarak çözümlenmesinin daha da ilginç ve üretken olduğunun altını çizen Aytaç’a göre yalan bilgisizlik veya cehaletin bir ürünü değil, etik-politik bir sorun. Aytaç’a göre mesele sadece yalana karşı hakikati savun-

mak değil, aynı zamanda yalana hakikat süsü veren, onun hakikati taklit etmesini mümkün kılan toplumsal psikolojiye ve sosyal koşullara odaklanmak, yani yalana inanma arzusunun oluşturan psikolojinin içinden geçerek çözümleme yapmaktır. Yani sorun hakikatin ne olduğunun ötesinde, yalananın kendini nasıl gizlediği veya hakikate dönüştürdüğü meselesidir Aytaç'a göre.

Günümüzde olduğu gibi belirli dönemlerde siyaset ile yalan arasındaki ilişkinin çok daha görünür hale gelmesi ve aynı anda normalleşmesi nasıl mümkün oluyor? Siyaset adeta bir yalan söyleme sanatına indirgeniyorken siyasete ve dolayısıyla demokrasiye farklı bir tanım getirmemiz mümkün mü? Gambetti'nin çalışmasının temel sorularından bazılarını bu şekilde özetlemek mümkün. Gambetti, yalan ile siyaset arasındaki ilişkiyi veya siyasal yalanları incelerken özellikle yapısal ve bağlamsal olanı dikkate alıyor. Gambetti'ye göre yalan kavramı temel olarak yalancının niyetine dönük bir tutumu ifade ediyor. Yani yalan, kötü niyetle yapılan bilinçli bir eylemdir ve bu niteliği itibarıyla hatadan ve yanlıştan tamamen farklıdır. Bununla birlikte siyasette yalan kişisel yalandan özgül bir fark içermektedir. Bu özgül fark siyasal yalananın etkisinde gizlidir. Siyasal alana özgü bir tanım arayışına girmek yerine, yalan türlerinin siyasal alanın yapısına göre farklılık gösterdiğinin altını çizen yazar, buradan liberal temsil sisteminin ve modern devlet yapısının yalanı hem mümkün hem de meşru kılan bir kamusalılık yarattığı sonucuna varıyor. Gambetti bunun ardından totaliter rejimlerdeki yalan türünü mercek altına alıp tarihsel olarak 1930'larda SSCB'de Stalin dönemine ve Almanya'da Nazi dönemine odaklanıyor. Gambetti makalesine bu bağlamda ortaya koyduğu incelemelerin Türkiye'deki izdüşümlerini ele alarak devam ediyor. Bu açıdan, ileri sürdüğü argümanlar gerçekten çarpıcı ve düşündürücü. Bununla birlikte Gambetti Arendt'in 1930'lara ve 1940'lara ilişkin çözümlemelerini alıp Türkiye'ye ve günümü-

ze bire bir uygulamanın doğru olmadığı görüşünde. Dolayısıyla günümüzde “post-totaliter” olarak kavramsallaştırdığı siyasal rejimi anlamak ve dün ile bugün arasında bağ kurmak için Foucault’nun 1977-78 yıllarındaki College de France derslerinde ortaya attığı “güvenlik” kavramını yeniden düşünmemiz gerektiğini savunuyor. Tarihten bildiğimiz totaliter rejimler açısından siyaset ve yalan ilişkisine benzeyen pek çok nitelik taşısa da ona göre günümüz post-totaliter dönemde neoliberal güvenlikçi rejimler bazı önemli farklar da içermektedirler. Bu rejimlerle mücadelenin yöntemi ise hakikatin ifşası olamaz. Meseleye bunun ötesinde, daha kurucu bir siyaset ile yaklaşmak gerekmektedir.

Kitabın ikinci bölümündeki yazarların gerek Türkiye bağlamından hareketle gerekse salt felsefi kavramlar çerçevesinde, yalan ile siyaset arasındaki ilişkiyi ağırlıkla iktidardakilerin yalanla ilişkileri çerçevesinde irdeledikleri söylenebilir. Bu bağlamda siyaset ile yalan arasındaki ilişkiyi psiko-sosyal dinamikleri dikkate alarak veya tarihi-sosyal koşulları işaret ederek kavramsallaştırmaya çalışıyorlar diyebiliriz. Yine aynı bölümde çeşitli felsefi ve siyasi kavramlar Türkiye’de yükselişte olan iktidar yapısını ve siyasal rejimi veya rasyonaliteyi anlamak ve siyasal kültürel kodları çözümlemek adına geliştirilip kullanılıyorlar.

Kitabın üçüncü bölümü ise aynı kavramlar çerçevesinde, ancak daha ziyade devlet dışında yer alan doğruyu söyleme pratiklerini tartışıyor. Bu bölümde yer alan yazılar bu çerçevede Türkiye’ye özgü olgular ve Türkiye’de yaşanan örnek olaylar üzerinden yalanın farklı biçimleri ve hakikati ifşa etmenin yöntemleri üzerinde duruyorlar. Kılıçbay’ın, “Ermeni Soykırımı” iddiaları üzerine yapılan tartışmalara odaklanan yazısı, yalanın siyasal performanslar yoluyla unutmaya veya unutturma biçimini aldığını vurguluyor. Kılıçbay “hakikat” ve “doğru” kavramlarının “arşiv” ve “hatırlama” kavramları ekseninde incelenebilecek kavramlar olduklarını ileri sürüyor. Yarar

ve Şur'a göreyse yalan kimi fotoğrafik teknikler yoluyla bir hakikat üretme faaliyeti olarak düşünülebilir. Yazılarında savaş fotoğraflarına ve savaş sırasında üretilen görsel imgelere odaklanan bu yazarlar, daha önceki dönemlerde savaşa dair yalanların daha ziyade sansür ve insansızlaştırma gibi görsel teknikler yoluyla işlediğini, günümüzdeyse pek çok teknolojik ve sosyal değişimin de etkisiyle (yok etme ve gizleme yerine) ifşa ve teşhir yoluyla korkutma, sindirme, aşağılama ve yok sayma gibi duyguları manipüle etmeye ve algı çerçeveleri oluşturmaya yönelik faaliyetlerin öne çıktığını ileri sürüyorlar. Yarar ve Şur'a göre bu bağlamda asıl mesele, farklı hakikatler üretildikten sonra, savaş fotoğraflarının ve ölü bedenlerin gizlenmesi değil, bu bedenlerin ölümü hak ettiklerinin kanıtlanmasına paralel olarak teşhir edilmeleridir. Dolayısıyla asıl olan ölümü hak edenler yaratacak ve onları görünürken görünmez kılacak, algımızın dışına itecek, ölümlerine tanık olmaktan rahatsızlık duymamızı engelleyecek veya bizi hissizleştirecek algı çerçevelerinin oluşturulmasıdır.

Bununla birlikte her iki yazıda da, psikanalizmden söylem analizine uzanan geniş literatürde de işaret edildiği gibi, "söylenen kadar neyin söylenmediği"nin de önemli olduğu tespiti üzerinden gidilmektedir. Gerçekten de eksik veya görünmez olanı, boşlukları incelemek önemlidir ve esasen "yokluk"lar da çerçevenin içinde var olan öğeler kadar kurucu olabilir. Örneğin milli kimlik için Ermeni soykırımının unutturularak yoksanması ya da savaşın belirli biçimler alarak ve bazı olgular dışarıda tutularak hatırlanabilmesi ve bir kahramanlık öyküsüne dönüşerek milli kimlik ve milliyetçi ulusal söylemler için kurucu hale gelebilmesi ve bütün bunlar için savaşın tahribatının, ölümün ve ölümlerin gizlenmesi... Kılıçbay Renan'ın ulus yalnızca bir dizi hatıranın ortak bir mirası değil, aynı zamanda bir unutuş ekonomisinin titizce sürdürülmesi üzerine inşa edildiği ve ayakta tutulduğu görüşünü ifade ediyor. Ne bu unutuş ne de belleğin silinmesindeki şiddet, tıpkı

melankolik özdeşleşmede olduğu gibi nihai olarak yadsınmaya olanak tanımaz. Ulusun temelinde yatan melankoli, ulusu oluşturanların bu temeldeki kaybı kabullenip ifade edip yasını hiçbir zaman tutamamasından kaynaklanır. Bir kimliğin kurulması bazı yokluklarla, bazı öğelerin dışarıda bırakılmasıyla, bazılarınsa unutulması veya arşive kaldırılmasıyla mümkün olan bir tamlık/bütünlüktür. Dolayısıyla yalan yerine hakikatin yokluk temelinde inşasına odaklanan Kılıçbay, son olarak yalana karşı hakikatin deşifresinin yetersizliğine tıpkı diğer yazarlar gibi katılıyor ve bu bağlamda “özür diliyorum” kampanyasını inceliyor. Bu inceleme, yazarı şu fikre ulaştırıyor: “Sırlara hâkim olan egemenin performatif, sembolik ve fiziksel şiddetini görebilmek, ona direnebilmek ve onunla mücadele etmek, yalanı teşhis etmekten ve sırları ortaya çıkarmaktan çok daha etkili bir çaba gerektiriyor.”

Unutma-gizleme-yok sayma, günümüzde, yerini, aşağılama ve nefret yoluyla hiçleştirilmeye bıraktı. Kimliklerin varlığı kabul edilse bile (en azından örneğin Kürtler için bu böyledir) bu kimlikler sistem dışına şu veya bu şekilde itilerek hiçleştiriliyorlar. Artık, siyasal bir özne olarak tanınmayan, sesi ve sözü olmayan eşitsiz öteki konumundakinin mezarsız bırakılabilir, katli vacip, hatta ölüsü sergilenebilir ve teşhir edilebilir bir et parçasına dönüştürülmesi söz konusu. İnkârın ötesinde ve inkâr kadar tehlikeli bir “adlandırma” ve “çerçevlendirme”, ancak siyasal olarak tanımama siyasetinden söz etmek mümkün.

Günümüz savaşları bağlamında, savaşın yıkıcı etkisini kamusal görünürlükten uzak tutmak yerine çok daha açık ve çekincesiz bir teşhirin alması bizi, psikanlizmden gelen ve söylem analizi ve görsel analiz üzerine çalışmalarda geliştirilen boşluklar, sessizlikler ve yokluklarla ilgili ilginç tespitleri günümüz bağlamında yeniden düşünmeye itiyor. Savaş, ölüm ve ölü bedenlerin teşhirinin anlamını çözümlemeye girişen Yarar ve Şur, konuyu savaşın değişen biçimlerinden, yeni görsel tek-

niklere uzanan geniş bir bağlamda ele alıyorlar. Artık sadece savaşın olumsuz etkileri gizlenmiyor. Dolaşıma bundan daha yeni bir yalan tekniği giriyor. Buradan hareketle, Kalaycı'nın makalesine gönderme yaparak, savunulması gerekenin sadece yaşam hakkı değil, iyi yaşam olduğunu ileri süren yazarlar, savaş bağlamında öldürülenlere yaşam haklarını iade etmenin ötesinde, onları eşit yurttaşlar olarak tanımlayan ve iyi yaşam temelli bir siyasal dilin kurulması ve savunulması olduğuna işaret ediyorlar.

Ece Algan ve Dağhan Irak ise yalan ile siyaset arasındaki ilişkiyi onun çok önemli bir boyutunu oluşturan ve günümüzde önemi giderek artan medya bağlamında ele alıyorlar. Bu bağlamda yalan haberlerdeki artış ile demokratik kurumların işleyişindeki sorunlar arasındaki paralellığe dikkat çeken yazarlara göre, ABD'den İngiltere'ye, Hindistan'dan Almanya'ya neoliberal, muhafazakâr veya milliyetçi liderlerin seçilmesinin bu kurumların giderek çözülmesinin bir işareti olarak da görmek mümkün. Söz konusu coğrafyalarda milliyetçi veya muhafazakâr liderlerin iktidara gelişinde medyanın etkisi kesinlikle küçümsenemez. Yalan habercilik ne Türkiye'de ne de dünyada yeni bir olgu olmakla birlikte, içinde bulunduğumuz -kimine göre "hakikat sonrası" (post-truth)- dönemin ayrıksı karakteristiğini anlamak açısından önem arz ediyor. Yazarlara göre ana akım medyanın ve sosyal medyanın işleyiş mantığı zaten yalan haberlerin mayalandığı bir ortam yaratıyor. Fakat bu çalışmada yalan haber olarak, tıklanması isteğiyle tümüyle uydurma ve kurgu haberler olarak yalanın değil, toplumu ilgilendiren olayların tartışıldığı haberlerde yalanın -özellikle de siyasetçilerin veya hükümet yetkililerinin söylemelerinde karşımıza çıkan biçimiyle yalanın- medya ile ilişkisi inceleniyor. Yalan haberin ve daha da önemlisi insanların habere erişiminin engellenmesinin bugün Türkiye'deki en önemli nedeninin, hükümetin doğrudan ve dolaylı yaptırımlarla haber kaynaklarını kontrol altında tutması, yandaş medya yoluyla haberleri manipüle etmesi,

muhafif gazetelere ve gazetecilere yaptığı baskı, tehdit ve tutuklamaların sonucunda ortaya çıkan otosansürdür. Bu bağlamda yazarlar doğrudan baskı, sansür, otosansür gibi nedenlerle haberin farklı yorum ve boyutlarıyla gün yüzüne çıkamamasını, yani halkın haber alma ve farklı haber kaynaklarına ulaşma hakkının elinden alınmasını eleştiriyorlar. Onlara göre bu sorunun kamuoyunu ve demokratik kurumların işleyişini etkilediği için insan hakları bağlamında ele alınması gerekir ve temel haklar çerçevesinde tanımlanması gerekir. Tüm bu kuramsal argümanlar bağlamında, makale asıl olarak 2010 anayasa değişikliği referandumu sürecinde seçim kanunu ihlalleri ile ilgili haberlerin çözömlenmesi üzerinden yalan, çarpıtma ve sansür gibi taktiklerle, ana akım gazetelerin okuyucunun yanlış yönlendirilmesinde oynadığı rolü ortaya çıkarmaktır. Bu çözümleme temelinde yazarlar, Türkiye’de demokrasinin ezelden beri sahip olamadığı bilgilendirilmiş toplumdan bugün her zamankinden daha uzak olduğumuzu ileri sürüyorlar.

Son makalede Barış İçin Akademisyenlerin 2016 yılında kamuoyuna sunduğu basın bildirisinin ve onun karşılaştığı otoriter tepkinin bir analizi yer alıyor. Akademinin bünyesinde ifade özgürlüğünün bugün artık Türkiye’deki akademisyenler açısından siyasal bir riske nasıl dönüştüğünü inceleyen makalesinde Sustam, Türkiye’nin son yıllarda yaşadığı rejimi ve siyasal koşulları, “post-totalitarizm” kavramı temelinde irdeliyor. Ona göre post-totalitarizm totalitarizmden farklı olarak, açık şiddeti ve ölümlü açık alan üzerinden gerçekleştirme halleri ile güvenlik unsurlarının savaş siyaseti etrafında daha tutarlı bir alana yöneldiği bir rejim olarak ele alınabilir. Bir diğer ifadeyle post-totalitarizm, Naziler ve Bolşevikler örneğindeki aksine, karşı karşıya kalan ikili bloklaşma pratikleriyle değil, açık alanda devletin güç aksamalarının konuşan özneyi susturma, konuşurmama, suçlu kılarak cezalandırma, dışarılaştırma etkinliğidir. Bu bağlamda rejimin hakikat inşası otoriter girişimin ana amacını oluştururken, bu egemen hakikat biyo-iktidarın güven-

likçi siyasetine takılır. AKP'nin vizyonunun neoliberalizmle barışık bir muhafazakâr toplum inşa etmeyi amaçlayan post-totaliter bir toplumsallık vizyonu olduğunu vurgulayan yazara göre, Türkiye bugün küresel ölçekte etkili post-totaliter biyopolitika dizaynına ayak uydurmaya çalışmaktadır: bir yandan Kemalizmden milliyetçilikle Müslüman Ümmet söylemi ve onun savaşıma arzusu, diğer taraftan ve muhafazakâr ılımlı İslam modeli temelinde aynı ümmeti neoliberal projelendirme üzerinden "piyasa" ile birleştirme arzusu. Bu post-totaliter rejime dönük her girişim ölüme bırakma ile sonuçlanabiliyor. Bu yazıda akademisyenlere karşı hükümetin "ölüme bırakma" müdahalesine odaklanan yazar, bunun sadece akademik aktörlerle hesaplaşma değil, sertlik karşısında konuşabilme ve apaçık söyleyebilme "cesareti" olanların cezalandırılmasını ön gören siyasal bir makine ile karşı karşıya olduğumuzun göstergesi olarak okuyor. Sustam BAK girişimini ve tüm imzacıların sözünün etkisini ve siyasal anlamını şöyle ifade eder: "BAK metni, doğruyu mikropolitik bir yaklaşımla söyleme hali olurken, tartışmamızın temel öğesini oluşturan entelektüel izleri, hafızayı ve lekeleri de peşine alarak savaşın patolojik yarılmasına karşı siyasal bir dil kurmuştur. Bu anlamıyla Foucault'nun "Parrhêsia" eleştirisi, bu metnin tavrı açısından önemli, yapamadıklarımıza karşı hakikat durumunu ve hakikati söylemeyi tekrar teorileştirmemizin en önemli adımıdır. Bu, amblematik bir şekilde, cezaevi toplumunda Don Kişot olmaktadır." Elbette gerek Barış İçin Akademisyenler adı altında toplanan akademisyenlerin gerekse bunun dışında kalan tüm imzacıların asıl hünerleri sadece doğruyu söylemek değil, tüm baskılara rağmen söylediklerinin arkasında durarak ona sahip çıkmaktır.

Dolayısıyla bu kitap söz konusu Don Kişotlara ve Don Kişotluğa bir sahip çıkma girişimidir. Aynı zamanda Türkiye'nin içinden geçmekte olduğu yeni zamanları siyaset, yalan ve hakikat kavramları arasındaki ilişkiler temelinde anlama çabasının da bir parçasıdır. Yazarların bu konudaki ortak arzusu kitabı

net bir biçimde böylesi bir çerçeveye oturtmaktadır. Bu ortak bağlam içinde kullanılan farklı kavramlardan da söz edebiliriz. Örneğin Gambetti post-oligusal dönem olarak adlandırdığı dönem içinde siyasal rejimlerin daha çok güvenlikçi bir yönetim zihniyetini takip ettiklerini belirtir. Yarar ve Şur ise değişimi neoliberal otoriterleşme kavramı temelinde ve küresel ölçekte ele alırlar. Savaş ve teknolojidaki dönüşümleri de analizlerine dâhil ederler. Algan ve Irak ise medyanın hakikat-yalan üretme ve başka hakikatlerin üretimini kısıtlama girişimlerini hakikat sonrası dönem bağlamında ele alırlar. Son olarak Sustam, barış bildirisi örneğini post-totaliter döneme ait Foucaultcu bir güvenlik rejiminin ve nekro iktidarın gelişimi bağlamında ele alır.

Yazarların ortaklaştığı bir diğer nokta doğruyu söylemenin temel bir hak olduğudur. Bir başka deyişle birinin doğruya erişmek kadar, doğru olduğuna inandığını ifade edebilmesi hakkının gasp edilmekte olduğuna olan ortak inançla yazarlar söz konusu çalışmalarını kaleme almışlardır. Doğruyu söylemek bireyleri eyleycilere dönüştüren temel bir olgudur. Eyleyici birey olabilmenin ön şartının yok edildiği bir dönemde, elbette buna sahip çıkmak en temel ortaklıklardan ve prensiplerden biri olmalıdır siyasal birlikler açısından. Ancak bunun da ötesinde aslolan kurucu bir siyasete duyulan ihtiyaçtır. Bu da yazarlar arasında paylaşılan bir görüş olarak öne çıkmaktadır.

Yazarların Özgeçmişleri

Ahmet Murat Aytaç

1999-2002 Ankara Üniversitesi, Ankara Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi bölümünde Yüksek Lisansını "Aile ve Siyaset: Türkiye’de Modern Aile Fikrinin Oluşması" konusundaki teziyle tamamladı. Yine aynı fakülte ve bölümde devam ettiği doktora eğitimini, 2009 yılında teslim ettiği “Siyaset ve Kitle: Kalabalıkların Yönetimi” başlıklı doktora teziyle bitirdi. 2001 yılından itibaren Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Kamu Yönetimi Bölümünde akademik faaliyetlerini sürdürdü. Türkiye’de Modern Aile fikrinin gelişiminden Üniversitelerin özgürlükçü bir alan olarak düşünülmesine kadar uzanan pek çok konuyla ilgili siyaset felsefesinden gelen güçlü birikimiyle makaleler yayınlayan Aytaç’ın en çok okunan kitaplarından biri *Kitlelerin Ruhü: Siyasal ve Sosyal Kuramda Kalabalık Tahayyülleri*. 2016 yılında barış bildirisine attığı imza nedeniyle KHK ile görevine son verilen Aytaç, halen *Duvar* gazetesinde köşe yazıları yazar.

Alev Özkazanç

Siyaset bilimi eğitimini ODTÜ, Essex Üniversitesi ve Ankara Üniversitesi’nde tamamladı. 2016 yılında zorunlu emekli olana kadar 25 yıl boyunca Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Siyaset Bilimi Bölümünde çalıştı ve ayrıca Kadın ve Toplumsal Cinsiyet anabilim dalında dersler verdi. Yakın Doğu Üniversitesi, Başkent Üniversitesi ve Çankaya Üniversitesi’nde dersler verdi. AÜ Cinsel Saldırı ve Cin-

sel Tacize Karşı Destek Biriminin (CTS) kurucularından Özkazanç, ayrıca AÜ KASAUM üyesi olarak çeşitli etkinliklerde bulundu. 1994-2001 arasında *Mürekkep* dergisinin, 2004-2011 arasında *Toplum ve Bilim* dergilerinin yayın kurulunda bulundu. *Fe dergi*, *Vira Verita ve Kaos Q+* dergilerinin danışmanlar kurulundadır. Çağdaş siyaset kuramı, siyaset sosyolojisi, Türkiye siyaseti, feminizm, queer kuram ve psikanaliz temel ilgi alanlarıdır. Yayınlanmış kitapları şunlardır: *Siyaset Sosyolojisi Yazıları: Yeni Sağ ve Sonrası* (2007), *Neoliberal Tezahürler: Vatandaşlık, Suç, Eğitim* (2011), *Cinsellik, Şiddet ve Hukuk* (2013), *Feminizm ve Queer Kuram* (2015).

Barış Kılıçbay

Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesi mezunu. Yayınlanmış çalışmaları gerçeklik televizyonu, ulusaşırı sinema, kayıp ve melankoli, ulusal aidiyet üzerine odaklandı. Halihazırda ötekilik hakkında bir kitap yazıyor.

Betül Yazar

ODTÜ sosyoloji bölümünden mezun olduktan sonra, Yüksek lisansını İngiltere’de Essex Üniversitesi’nde, doktorasını ise Lancaster Üniversitesinde tamamladı. Yüksel lisans ve doktora çalışmaları neoliberalizm, yeni sağ ve popüler kültür arasındaki ilişkiler üzerine olan Yazar’ın bu konuda İngilizce ve Türkçe yayınları bulunmaktadır. Çalışma hayatına Abant İzzet Baysal Üniversitesi’nde araştırma görevlisi olarak başlayan Yazar, daha sonra doçent olarak Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesine geçti. Ayrıca Ankara Üniversitesi Kadın ve Toplumsal Cinsiyet Anabilim Dalında dersler verdi. Gazi Üniversitesinde profesör olarak çalışırken barış bildirisine attığı imza nedeniyle ilk önce uzaklaştırılır ve daha sonra 1 Eylül 2016 tarihinde yayınlanan 672 sayılı KHK ile işinden ve memuriyetten men edilir. Gerek Gazi Üniversitesi’nde aldığı tehditler, gerekse özgürce çalışma olanaklarının elinden alınması nedeniyle oğluyla birlikte Almanya’da yaşamını sürdürüyor. Almanya’nın Bremen kentindeki Bremen Üniversitesi, Eğitim Bilimleri ve Pedagoji Fakültesinde, Kültürlerarası Eğitim ekibiyle birlikte akademik çalışmalarını, Humbold Vakfı’nın sağladığı Philipp Schwarz bursu temelinde misafir araştırmacı olarak devam ediyor. Pek çok farklı konuda çalışmaları ve araştırmaları olan Yazar’ın şu anda çalıştığı konu-

lar Türkiye’de neoliberal siyaset, beden politikaları ve feminist karşı stratejiler, göç ve üniversiteler üzerine.

Dağhan Irak

Dağhan Irak, Galatasaray Üniversitesi’nde gazetecilik lisansı, Boğaziçi Üniversitesi’nde tarih yüksek lisansı yaptıktan sonra “Sosyal medyada futbol taraftarlığı ve siyasal angajmanlar: Gezi direnişine katılan futbol taraftarları üzerine bir dijital etnografi” başlıklı teziyle Strazburg Üniversitesi’nden doktorasını aldı. Anadolu ve Strazburg Üniversitelerinde öğretim üyesi olarak görev yaptı. Sciences Po Paris Médialab araştırma laboratuvarında Fransa’da yaşayan Türkiye kökenli göçmenlerin 2018 cumhurbaşkanlığı seçim kampanyası süresince Twitter’deki davranışlarıyla ilgili bir doktora sonrası araştırması gerçekleştirdi. Şu anda Aix-Marsilya Üniversitesi Akdeniz Araştırmaları laboratuvarında ve Ortadoğu Çalışmaları bölümünde araştırmacı ve öğretim üyesi olarak görev yapmaktadır. *Türkiye ve Sosyal Medya* (2012) ile *Hükmen Yenik* (2013) adında yayımlanmış iki kitabı bulunmaktadır.

Ece Algan

Marmara Üniversitesi İletişim Bölümünde yüksek lisans, Ohio Üniversitesi İletişim Fakültesinde doktorasını tamamladı. Iowa Üniversitesi’nin iletişim bölümünde yardımcı doçent ve California State Üniversitesi İletişim’de doçent olarak çalıştı ve aynı zamanda üniversitenin İslam ve Ortadoğu Çalışmaları merkezinde başkanlık görevini yürüttü. Halen Loughborough Üniversitesi’nin Londra kampüsünde Medya Endüstrileri bölümünde doçent olarak çalışmalarını sürdürmektedir. Yerel medya, toplumsal değişim, gündelik hayatta medya ve popüler kültür, katılımcı radyo ve medya etnografyası üzerine yazdığı makaleler çeşitli kitap ve dergilerde yayınlandı.

Engin Sustam

Paris 8 Üniversitesi'nde "Pedagoji ve Siyaset: Yeni Özgürleşme Alanları", "Çağdaş Felsefe 1 ve 2, "Eleştirel Epistemolojiler, Siyasetin ve Çatışmanın Yeni Düşünceleri" adli kolektif seminerlerle birlikte, Cenevre Üniversitesi'nde de "Toplumu Düşünmek" konulu dersi vermekte olup sosyoloji, felsefe ve sanat alanlarında birçok makalesi bulunmaktadır. Paris, Harmattan yayınlarından çıkan *Şiddet ve Direniş arasında Kürt Madunluğu ve Sanat* adli kitabın ve aynı zamanda yakında Türkçe olarak yayımlanacak *Kırılğan Sapmalar: Meydan Hareketleri ve Başkaldırının Yeni Uzamları, Kürtler, Sanat ve Madunluk: Kürt Kültürel Çalışmaları* adli kitapların da yazarıdır. İstanbul'da yayımlanan *Teorik Bakış* adli sosyal bilimler dergisinin yayın kurulu üyesidir.

Nazile Kalaycı

Hacettepe Üniversitesi Felsefe Bölümünde öğretim üyesi olarak çalışıyor. 2001 tarihli (H.Ü.) yüksek lisans tezinde Nietzsche'nin Sokrates'le başlamış "teorik kültür"e dair düşüncelerini "trajik kültür"le karşılaştırmalı olarak ele almış, 2007 yılında tamamladığı doktora tezinde (H.Ü.) ise Aristoteles, Marx ve Habermas'ın kamusal kavramına dair düşüncelerini günümüzün sorunlarıyla ilgisi açısından tartışmıştır. Makalelerini *Felsefe Logos, Yeditepe'de Felsefe, Cogito, eskop, DoğuBatı, Varlık* gibi dergilerde yayımlayan Kalaycı, Eski Yunanca ve Almancadan çeviriler yapıyor; halen aynı üniversitede Eskiçağ Felsefesi, Ortaçağ Felsefesi, Siyaset Felsefesi, Feminizm alanlarında dersler veriyor.

Önder Özden

Yüksek lisansını Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümünde yaptı. "Yalan, Yemin ve Siyaset: 'Hakikat-sonrası' Siyasete İlişkin Bir Soruşturma" başlıklı teziyle doktorasını 2018 yılında tamamladı. Çalışmalarını çağdaş siyasal düşünceler alanında sürdürmektedir.

Tuncay Şur

Ecole des Hautes Etudes en Sciences Social (EHESS) siyaset bilimi bölümünde doktora öğrencisi, Demorasi, Barış ve Alternatif Politikalar Araştırma Merkezinde (DEMOS) araştırmacıdır. 2016 yılında Türkiye'de *Legal Kurdî Siyaset, Dahil Olma Arayışı ve Sistematik İnkâr* kitabı Ütopya Yayınları tarafından yayınlandı. Editörü olduğu Kürt portreleri temalı kitap İletişim Yayınları tarafından yayına hazırlanmaktadır. Son çalışması, "Retinking Borders: A Discussion on Vision of Borders in Democratic Confederalism", *Etudes Kurdes*, No: 12, Eylül, 2018, 103-135.

Zeynep Gambetti

Doktorasını Paris VII Üniversitesi'nde siyaset felsefesi alanında yapmış olan Doç. Dr. Zeynep Gambetti, 2000 yılından beri Boğaziçi Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümünde siyaset kuramı dersleri vermektedir. Çalışmalarında kolektif eylem ve alternatif siyaset biçimlerine odaklanmaktadır. Hannah Arendt'in siyaset kuramı, neoliberal şiddet ve Kürt sorunu üzerine farklı dillerde akademik yazıları yayınlanmış olan Gambetti'nin derlediği ve katkıda bulunduğu eserler arasında *Rhetorics of Insecurity: Belonging and Violence in the Neoliberal Era* (New York, SSRC/New York University Press, 2013), *The Kurdish issue in Turkey: A Spatial Perspective*, (London/New York, Routledge, 2015), ve *Vulnerability in Resistance: Politics, Feminism, Theory* (Durham, NC., Duke University Press, 2016) bulunmaktadır.